

A photograph of a forest stream flowing through a dense forest. The water is clear and flows over mossy rocks, creating small cascades. The surrounding vegetation is lush and green, with many ferns and other plants. Tall trees with thin trunks are visible in the background, and sunlight filters through the canopy, creating dappled light on the forest floor.

SKOGSPOLITIKEN OCH DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN

EN SAMMANFATTNING AV WWFs RAPPORT
"ATT SE SKOGEN OCH INTE BARA TRÄDEN"

SEPTEMBER 2020

Bilden visar ett markberett kalhygge i Leksands kommun. I det svenska skogsbruket dominerar ett schablonartat trakthyggesbruk med otillräcklig hänsyn till skogens miljö. Foto: Mattias Bergstrom-Björn /Azote

LÄS WWF:s
SKOGRAPORT "ATT
SE SKOGEN OCH INTE
BARA TRÄDEN" SOM
FINNS ATT LÄSA HÄR

Rapportens syfte

Skogens biologiska mångfald är beroende av både livsmiljöer och ekosystemens funktioner, där arter kan hitta föda, boplatser och reproducera sig. Vi människor har ett moraliskt ansvar för att bevara arter och en rik natur. Men den biologiska mångfalden och funktionella ekosystem är också den grund som vårt samhälle vilar på. En rik natur är avgörande för en mängd olika ekosystemtjänster samtidigt som den ger motståndskraft mot effekterna av klimatförändringar. Både internationellt och i Sverige har vi beslutat att vi ska bevara den biologiska mångfalden. Detta beslut förpliktigar till tydligt politiskt ansvar!

Om Sverige menar allvar med att bevara den biologiska mångfalden, pekar den naturvårdsbiologiska forskningen på att ambitionen för skydd, skötsel och naturvårdshänsyn i skogslandskapet måste öka, samtidigt som det även behövs restaurerande insatser. Skälen till att ta detta på allvar är – förutom moraliska och samhällsekonomiska – även marknadsekonomiska. Dagens politiska beslut eller frånvaro av beslut kommer vara avgörande för hur biologiskt rika eller fattiga skogslandskap vi efterlämnar till kommande generationer.

Syftet med rapporten och denna sammanfattning är att:

- tydligt beskriva tillståndet för den biologiska mångfalden i Sveriges skogar
- visa på hur skogens tillstånd överensstämmer med Sveriges nationella och internationella åtaganden samt till EU-direktiven om att bevara natur och biologisk mångfald
- i första hand ge förslag till politiker och myndigheter på vad som behöver göras för att nå dessa åtaganden.

Talltita (*Poecile montanus*) rödlistades (NT, nära hotad) år 2020. En anledning är förmodligen hur skogsbruket har påverkat skogsstrukturen i Sverige.
Foto: Ola Jennersten

En skog i Uppland med höga naturvärden som avverkningsanmäldes av markägaren våren 2020. Foto Peter Robertz

I rapporten finns även rekommendationer till företrädare inom skogsbruket. För mer detaljerad information och analys hänvisar vi till WWFs skogsrapport *Att se skogen och inte bara träden* som finns att läsa här: wwf.se/skogsrapport-2020

Situationen i skogslandskapen

Den historiska markanvändningen i Sverige har dramatiskt omformat skogarnas ekosystem, något som resulterat i förluster för den biologiska mångfalden. Situationen för skogens arter är en konsekvens av både det historiska och nutida brukandet.

Internationellt sett har Sverige tillsammans med Finland idag sannolikt ett av de mest produktionsintensiva skogsbruken om intensivt plantageskogsbruk exkluderas. *Hittills* har detta varit en stor framgång när det gäller produktion av virke men inte för skogens biologiska mångfald. Trots att omfattande naturvårdsansträngningar har gjorts och görs för att motverka en negativ trend, krävs det betydligt mer för att inte den svenska skogens mångfald ska utarmas ytterligare.

Den naturvårdsbiologiska kunskapen pekar entydigt på att de stora naturvårdsinsatser som gjorts och görs, från både samhällets och skogsbrukets sida, varken räcker för att kompensera för historiska misstag eller dagens intensiva skogsbruk. Forskningens och myndigheternas data och utvärderingar visar på att skydd, hänsyn och andra naturvårdsåtgärder är otillräckliga.

WWF bedömer att förutsättningarna för att bevara biologisk mångfald i de svenska skogslandskapen framförallt består av fyra utmaningar:

- Det formella skyddet och frivilliga avsättningar är idag otillräckligt avseende areal, representativitet och kvalitet
- Miljöhänsynen inom skogsbruket brister
- Det genomförs för lite naturvårdande skötsel och åtgärder för aktivt återskapande av naturvärden
- Dagens schablonmässiga trakthyggesbruk leder till en manipulering av de naturliga förutsättningarna för brukande samt brist på naturlig variation.

Sammantaget leder detta till förlust av den skog som har kvaliteter med förutsättningar att hysa en rik biologisk mångfald.

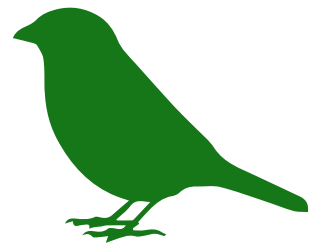
Uppskattningsvis avverkas det upp mot 4 000 hektar nyckelbiotoper årligen och 16 000 hektar av så kallad naturtypsklassad skog, vilket motsvarar upp mot 8 procent av den årliga slutavverkningsarealen i Sverige.

Traditionell hävd som skogsbete och som bidrar till den biologiska mångfalden, finns i mycket liten omfattning. Naturliga störningar, som är en del av naturens kretslopp, är starkt begränsade. Skogar med höga naturvärden har ersatts av likåldriga, täta och snabbväxande skogar. Enligt svensk rapportering till EU har 14 av 15 skogstyper i Sverige inte en gynnsam bevarandestatus i dag.

4 000

hektar nyckelbiotoper
avverkas årligen.

Skogens fåglar har
minskat oroväckande de
senaste 10 åren.

14/15

skogstyper i Sverige har inte en gynnsam bevarandestatus i dag.

-20%

Blåbär och lingon har minskat med nästan 20 procent i de svenska skogarna på mindre än 30 år.

Uppföljning av miljöindikatorer som död ved och gammal skog pekar i en positiv riktning, men när dessa indikatorer detaljgranskas ser utvecklingen mer blandad ut och speglar inte bredden av skogliga arters behov. Även om det finns exempel på framgångsrika insatser för bevarandet av enskilda skogsarter, så kan befintligt skydd och hänsyn endast mildra en negativ utveckling av den biologiska mångfalden i stort.

Konsekvenser för skogens arter

Förlust av livsmiljöer på grund av ett intensivt skogsbruk får negativa konsekvenser för både rödlistade arter men även för de arter som idag ännu inte är rödlistade. Antalet rödlistade arter, där skogen utgör en viktig livsmiljö, har ökat med nästan 13 procent sedan 2015.

Det finns tydliga tecken på att skogsfåglar drabbas negativt av skogsbruket. Av totalt 76 fågelarter med anknytning till skog har 54 procent haft en minskande population under de senaste tio åren, vilket är ett negativt trendbrott jämfört med tidigare tioårsperiod. Till dessa arter hör talltitan och spillkråkan och att fåglar, som är högre upp i näringskedjan, drabbas negativt är oroande.

De täta produktionsskogarna innebär också en negativ påverkan på markvegetationen som i sin tur kan få negativa följd effekter. Blåbär och lingon har minskat med nästan 20 procent i de

svenska skogarna på mindre än 30 år. För pollinatörer i skogen utgör blommor på blåbär och lingon en viktig födoresurs. Efter avverkning kan det ta upp till 50 år innan blåbärsriset har återhämtat sig. Renlaven har minskat med över 70 procent i Norrland sedan 1950-talet.

Situationen för ekosystemtjänster och skogens motståndskraft

Otillräckligt skydd och bristande naturhänsyn, kombinerat med ett ensidigt produktionsinriktat skogsbruk, leder till att många ekosystemtjänster påverkas negativt. Försörjande ekosystemtjänster som svamp, bär, fiske och vatten tenderar att vara underordnade virkesproduktionen. Exempel på detta är hur skogsbruket har lett till ökat kvicksilverläckage och ökad halt av humusämnen i vattendrag, så kallad brunifiering.

Erkännandet inom skogspolitiken och skogsbruket när det gäller stödjande och reglerande ekosystemtjänster – där den biologiska mångfalden spelar en viktig roll – är bristfälligt. Av 30 utvärderade ekosystemtjänster i skogen bedömer Skogsstyrelsen att endast en tredjedel har god status.

Forskning pekar på att biologiskt rika ekosystem har stor betydelse genom att de skapar stabilitet. Mer likartade och biologiskt fattiga ekosystem ökar risken för instabilitet, till exempel på grund av skadegörare eller stormskador, vilket kan kräva kostsamma motåtgärder.

Bilden visar allvarliga körsador intill en skogsbäck i Norrland. Dagens skogsbruk med dyra maskiner och transporter innebär att tid är lika med pengar. Då är det lätt att hänsynen och hållbarheten blir underordnad. Foto: Björn Mildh

Vi behöver skydda mer skog i Sverige för att bevara och utveckla naturvärden som här – ett frivilligt avsatt skogsbestånd i Småland inom ramen för FSC-certifiering. Foto: Peter Roberntz

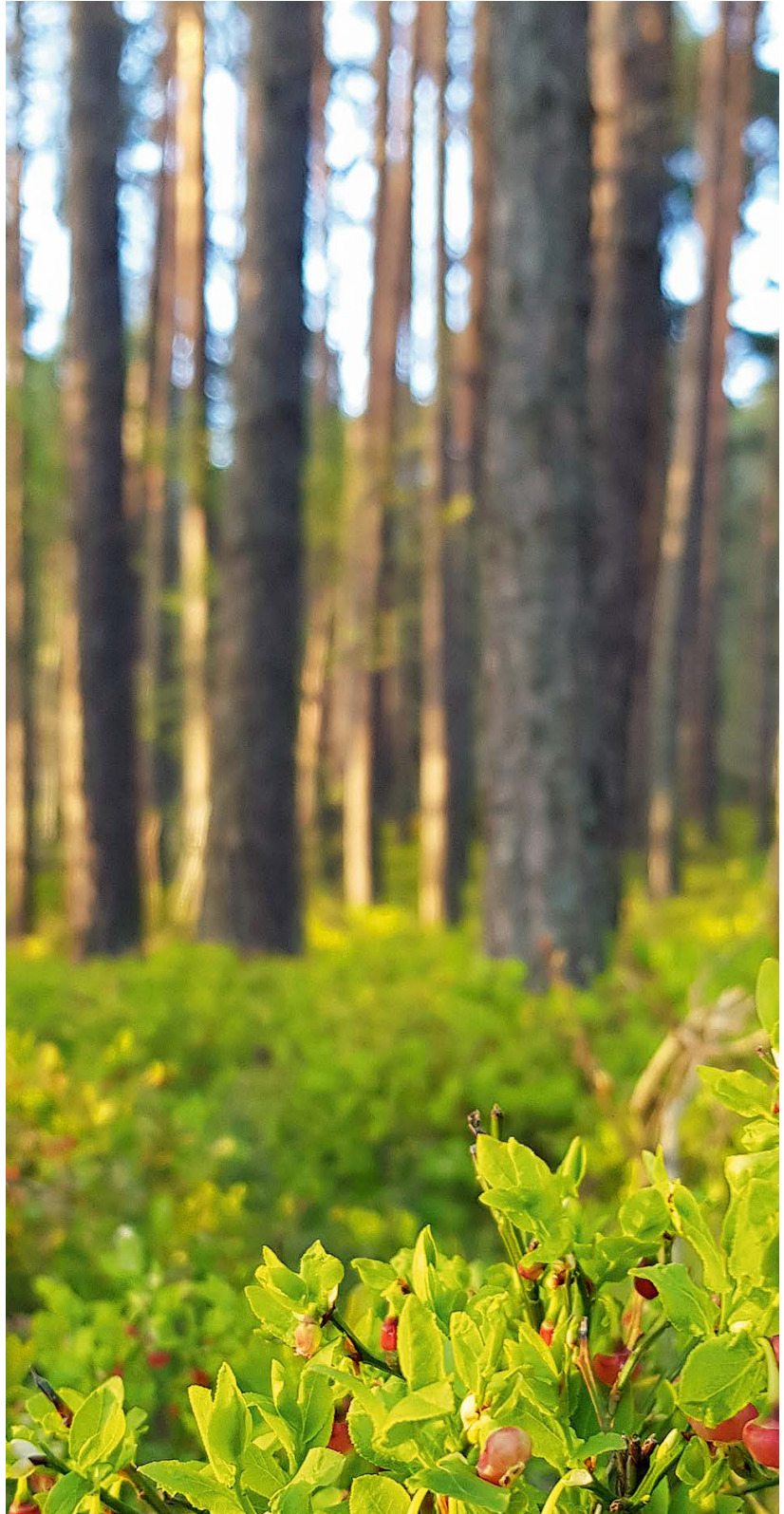
Blandskogar med löv- och barrträd kan både minska skogsskador och ge tillgång till risarter som foder för hjortdjur, vilket i sin tur kan bidra till att minska betesskador i skogsföringringar. Skogsskador leder till produktionsförluster och ökade kostnader. WWF menar att ett intensivt produktionsskogsbruk försämrar skogslandskapens motståndskraft, något som kan undergräva en långsiktigt hållbar ekonomi.

Svensk skogspolitik idag

Rapportens slutsatser visar att det finns ett stort gap mellan hur det ser ut i den svenska skogen idag och Sveriges åtaganden för att skydda och bevara den biologiska mångfalden. Vi når varken upp till nationella miljökvalitetsmål, EU-direktiv eller internationella åtaganden inom konventionen för biologisk mångfald. Dagens svenska skogspolitik och dess styrmedel är otillräckliga. Svagheter består främst av följande:

- Det formella skyddet är otillräckligt
- Statens insatser avseende naturvårdande skötsel och restaurering är otillräckligt
- Sektorsansvaret haltar betänkligt och måste tydliggöras
- Lagstiftning och tillsyn avseende naturhänsyn och skydd av arter är otydlig och otillräcklig
- Det saknas system på landskapsnivå för att förvalta skogen hållbart
- Det finns inte tillräckligt med positiva styrmedel som gynnar de skogsägare som vill ta ansvar för skydd och naturvård.

Bland annat allt mer virkesrika och täta skogar har lett till minskning av lingon och blåbär vilket i sig medför negativa konsekvenser.
Foto: Peter Roberntz

Skogslandskap i Östra Vätternbranterna. Sverige måste utveckla en integrerad, funktionell och hållbar förvaltning av våra skogslandskap.
Foto: Ola Jennersten

Åtgärder för att bevara den biologisk mångfalden¹

WWF anser att skogspolitiken måste reformeras och att riksdag, regering och myndigheter bland annat bör genomföra följande:

Politiska mål

- Det politiska målet för representativt skydd av skog bör höjas till 30 procent där i första hand formellt skyddade områden och i andra hand andra effektiva arealbaserade skyddsåtgärder kan ingå där dessa bedöms bidra till en långsiktig och funktionell grön infrastruktur.
- Ett nationellt mål för återskapande och skötsel av skogstyper med icke gynnsam bevarandestatus bör införas.
- Sveaskogs samhällsuppdrag, mål och avkastningskrav bör anpassas så att det statliga företaget kan bli ett föredöme för bevarandet av biologisk mångfald och ekosystembaserad förvaltning.

Juridiska styrmedel

- Lagstiftningen som rör skogsbruket bör reformeras och Skogsvårdslagen inarbetas under Miljöbalken.
- Den lagliga miniminivån för miljöhänsyn bör tydliggöras och höjas.
- Pågående markanvändning bör utredas och tröskelnivån för intrång höjas.

¹ För mer information om föreslagna åtgärder i denna sammanfattning hänvisas till själva rapporten.

- Tydliga regler för artskydd och tillämpning som ger ett stärkt artskydd bör utvecklas.
- Ett moratorium för användandet av intensiva skogsbruksåtgärder bör införas.
- Skogsvårdslagen regler om miljöanalys och Skogsstyrelsens tillämpning bör utredas så att den säkerställer en trovärdig prövning och reglering avseende nya metoder och material i enlighet med Miljöbalken.
- Större möjlighet till direktsanktionering bör utvecklas när Skogsvårdslagen överträds gällande miljöhänsyn.
- Tillståndsplikt för avverkning i fjällnära skog bör behållas.
- Århuskonventionen, som syftar till att säkerställa allmänhetens tillgång till information, deltagande i beslut och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor, bör tydliggöras i skogsvårdslagstiftningen och tillämpningen bör stärkas inom skogen.
- Krav på att skogsägare ska miljöredovisa sitt skogsinnehav när det gäller naturvärden och naturvårdsåtagande bör införas.
- Myndigheter bör få i uppdrag att skapa en transparent, integrerad planering och förvaltning tillsammans med skogssektorns aktörer för att åstadkomma en funktionell grön och blå infrastruktur.
- Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket bör få i uppdrag att genomföra en ny bristanalys för skydd av skog inklusive en nationell inventering av nyckelbiotoper samt kontinuitetsskogar.
- Uppföljningen av miljötilståndet i skogen bör utvecklas och stärkas.

Finansiering

Anslag inom skogen bör införas/höjas för:

- skydd och skötsel av värdefull natur
- återskapande av våtmarker och underrepresenterade naturtyper i skogslandskapet
- tillsyn och rådgivning
- nationell inventering av nyckelbiotoper samt kontinuitetsskogar
- utvecklingen av grön och blå infrastruktur
- införande av ett nationellt vetenskapligt råd
- uppföljning av miljötilståndet riktad mot skoglig biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Utveckling av incitament som premierar privata skogsbrukare som frivilligt bidrar med ambitiösa och långsiktiga naturvårdsåtgärder.

Kunskap, samordning och kommunikation

- Utveckla mandatet för det vetenskapliga rådet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster för att vägleda och stödja regeringen, departement och myndigheter i beslut, utveckling och utvärdering av naturvårdsinsatser i Sverige

Till Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och Sveriges länsstyrelser

Kunskap, samordning och kommunikation

- Samarbetet mellan myndigheter och skogssektorns aktörer, med målet att åstadkomma en funktionell grön och blå infrastruktur, bör utvecklas.
- Skogsstyrelsen bör införa en årlig kvalitetssäkrad uppföljning av hänsyn i skogsbruket i förhållande till vad som krävs enligt lag samt i förhållande till skogssektorns gemensamma målbilder.
- Skogsstyrelsen bör utveckla rådgivning och utbildning om skogens miljövärden, miljöhänsyn, alternativa bruksformer och ståndortsanpassat brukande utifrån de naturliga förutsättningarna.
- Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket bör ta fram en centraliserad webbaserad lösning som möjliggör rapportering och redovisning av grön infrastruktur med formellt skydd och frivilliga avsättningar.
- Skogsstyrelsen bör öka kvalitets-säkringen i nyckelbiotopsbedömningen.
- Skogsstyrelsen bör inkludera och redovisa beräkningar om hur hållbara avverkningsnivåer och tillgänglig biomassa påverkas av Sveriges nationella och internationella åtaganden samt EU-direktiv om skydd och bevarandet av biologisk mångfald i kommande skoglig konsekvensanalys (SKA 22).

Juridiska styrmedel och implementering

- Skogsstyrelsen bör fatta beslut om att fortsätta att identifiera och bedöma nyckelbiotoper vid tillsyn.
- Skogsstyrelsen bör öka antalet samråd enligt Miljöbalken.
- Skogsstyrelsen bör höja den lägsta tillåtna åldern på skog som får slutavverkas.
- Skogsstyrelsen bör ställa ökade krav på markägaren när det gäller det egna ansvaret för att inkomma med miljöinformation inför skogsåtgärder.

Miljön i våra vatten speglar hur vi skoter vår skog. Forskning visar att skyddet för vatten i Sverige är sämre än i Finland och Kanada. Foto: Peter Robertz

Konsekvenser av föreslagna åtgärder

Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden i Sveriges skogar kommer att begränsa volymtillgången på skogsbiomassa, och detta är en mycket viktig insikt för såväl skogspolitiken som för skogsindustrin. De föreslagna åtgärderna kommer att skapa en långsiktigt mer hållbar virkesproduktion och ge utrymme för andra gröna näringar som kan dra nytta av skogens alla ekosystemtjänster.

Dessutom kommer ambitiösa naturvårdsinsatser att internationellt stärka trovärdigheten för svensk skogspolitik, svenskt skogsbruk och svenska skogsprodukter. Utifrån ett bredare och mer långsiktigt hållbarhetsperspektiv kommer de föreslagna åtgärderna inte bara vara marknads-ekonomiskt nödvändiga utan också samhällsekonomiskt fördelaktiga. Genom att gynna den biologiska mångfalden kommer svensk bioekonomi att gynnas.

Den vackra orkidéen norna (*Calypto bulbosa*, VU, sårbar) växer på frisk till fuktig, mossrik barrskog från Dalarna och norrut. Arten ska skyddas enligt artskyddförordningen. Foto: Ola Jennersten

WWF ARBETAR FÖR ATT HEJDA FÖRSTÖRELSEN AV JORDENS NATURLIGA LIVSMILJÖER OCH BYGGA EN FRAMTID DÄR MÄNNISKOR LEVER I HARMONI MED NATUREN

WWF arbetar för att hejda förstörelsen av jordens naturliga livsmiljö och bygga en framtid där människor lever i harmoni med naturen.

wwf.se

MIX
From responsible
sources
FSC® C006329

SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL